

УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Т.В. Цимбал, доктор філософських наук, доцент

ДВНЗ «Криворізький національний університет» м. Кривий Ріг, Україна

В історії людства переселення або міграції є звичайним процесом, який відбувається на різних етапах в різних історичних умовах. На межі ХХ-ХХІ ст. спостерігаємо значне збільшення обсягів і темпів міграції людських ресурсів. За даними ЮНЕСКО на 2006 р. за межами батьківщини проживало близько 175 млн. людей, а внутрішніми мігрантами є понад 1 млрд., причому тенденції до зниження темпів міграції не спостерігається.

Трансформації постіндустріального суспільства перетворюють людські ресурси у визначальний фактор конкурентного статусу держави. Активізація міграції висококваліфікованих спеціалістів (у т.ч. учених) негативно впливає на соціально-економічний розвиток країн-донорів. Саме тому проблема міграції як своєрідного пошуку людиною свого локального місця у світі, а також певні проблеми економічного, політичного, соціокультурного характеру, які породжують міграції, набувають більшої актуальності, вимагаючи вдосконалення регуляторної системи на національному та міжнародному рівнях.

Україна є активною учасницею процесів міжнародної міграції людських ресурсів, що й стимулює вітчизняних учених й управлінців до розробки ефективної економічної і соціальної політики, яка ґрунтується на новітніх досягненнях світової науки і практики.

Дослідження, проведені автором [2; 3], доводять, що сьогодні в Україні спостерігається активізація еміграції і, як наслідок, - посилення негативних демографічних тенденцій, криза інституту сім'ї (враховуючи більший процент жінок-емігранток), зниження конкурентоздатності країни через суттєві втрати інтелектуального потенціалу тощо. З іншого боку, важливим позитивним наслідком трудової міграції є поліпшення матеріального становища родичів мігрантів, а за умови ефективного функціонування податкового законодавства, гроші заробітчан можуть відігравати важливу роль в економічному розвитку країни в цілому (показовим є досвід Португалії, Греції та інших країн).

В умовах сучасної світової фінансово-економічної кризи дослідження міграцій як одного із соціально-гуманітарних наслідків актуалізуються і набувають нового значення, тим більше, що сьогодні

це немає точних даних про вплив кризи, яка триває, на міграцію, проте відомо, що в періоди економічних спадів саме мігранти та їхні сім'ї страждають у першу чергу.

Можна зазначити такі негативні наслідки кризи, які вже спостерігаються або їхня вірогідність надто велика. По-перше, зменшення зайнятості у будівництві, у роздрібній торгівлі, туризмі, банківському бізнесі та переробній галузі, зменшення заробітної плати та скорочення витрат на соціальне забезпечення призведуть до зниження рівня життя мігрантів. А це призведе до скорочення обсягів грошових переказів (принаймні офіційних) у країни-донори та загострить проблеми їхнього соціально-економічного розвитку. По-друге, на наш погляд, існує реальна загроза проявів ксенофобії та дискримінації по відношенню до мігрантів у країнах-реципієнтах, адже корінне населення впевнене у тому, що мігранти займають їхні робочі місця. По-третє, можливе скорочення потоків легальної міграції та зростання незаконної міграції, у тому числі - торгівлі людьми, позаяк офіційні можливості переміщень будуть скорочуватися. По-четверте, можна передбачити, що криза по-різному позначиться на мігрантах чоловічої і жіночої статі. Перш за все, негативний вплив відчують чоловіки, позаяк запит на хатніх працівниць та середній медичний персонал (традиційно жіночу сферу зайнятості) залишається достатньо стабільним.

Тим не менше, кожна держава має можливість певним чином впливати на міграційні потоки. З метою зменшення негативного впливу кризи на процеси міграції і власне мігрантів, вважаємо доцільним зосередити увагу державних структур на забезпечення захисту прав мігрантів, створенні нормальних умов життя та праці. Враховуючи, що міграції є невід'ємною рисою глобалізації, необхідно забезпечити відкритість каналів законної трудової міграції. Необхідно допомагати мігрантам, які хочуть повернутися на батьківщину та реінтегруватися. У центрі уваги повинна перебувати й проблема переказу грошей, а саме: полегшення процедури переказу, з метою захисту сімей мігрантів. Важливою є і проблема інформування місцевого населення про значний внесок мігрантів у розвиток місцевої економіки та соціальний розвиток країни-реципієнта. Це дозволить запобігти дискримінації.

Міжнародна організація по міграціям пропонує державам спиратися на чотири положення, які мають важливе значення в процесі управління міграційними процесами в умовах кризи. Перше: виходячи з досвіду подолання аналогічних криз і з урахуванням особливостей сучасного етапу, можна передбачити негативні наслідки і для мігрантів, і для

громадян країн-реципієнтів, тому необхідно приділити особливу увагу соціальній сфері. Друге: для ефективного управління міграційними потоками, обов'язково є розробка чітких комплексних політичних заходів. Третє: ефективність дій, спрямованих на подолання негативних наслідків кризи залежить від ступеню солідарності країн-донорів та країн-реципієнтів. Четверте: Заходи, спрямовані на стимулювання економіки, обов'язково повинні враховувати міграційний фактор як важливу частину сучасної світової економіки [4].

Стосовно ситуації, що спостерігається в Україні, підкреслимо, що у 2009 році за підсумками досліджень, проведених співробітниками Інституту народознавства НАН України, повідомлялося, що 80% українських трудових мігрантів готові повернутися на батьківщину [1, с. 2]. Не дивлячись на те, що деякі країни (наприклад, Японія, Іспанія, Чехія) з початком кризи створили спеціальні програми, що стимулюють мігрантів до повернення (грошові виплати, придбання білету в один кінець), до сьогоднішнього дня зберігається позитивна динаміка української міграції: кількість емігрантів перевищує число тих, хто повертається додому. Можливість реемігрантів українців в умовах сучасної світової кризи, на наш погляд, проблематична, адже вітчизняна фінансово-економічна система не викликає довіру громадян. Таким чином, прогнози стосовно масового повернення українських заробітчан не виправдались. Навпаки, світова криза посилила інтенсивність переміщення українців-мігрантів у ті країни Західної Європи, де реалізуються інвестиційні проекти європейського масштабу.

Отже, наведені вище аргументи дозволяють визначити та обґрунтувати пріоритетні напрямки міграційної політики в Україні, а саме: вдосконалення правової бази на ґрунті розвитку національного законодавства та підписання двосторонніх міжнародних угод, які забезпечили б соціальні гарантії людині, що працює на території чужої держави; створення умов, які забезпечують можливість приєднання до міжнародних правових актів ООН, МОП та Ради Європи про захист прав трудящих-мігрантів та членів їхніх родин; розробка та затвердження на законодавчому рівні програми рееміграції; створення нових робочих місць засобом збільшення обсягів інвестицій в основний капітал та втілення в життя стратегії інноваційного розвитку економіки; вдосконалення політики доходів, у тому числі, підвищення заробітної плати; боротьба з корупцією в сфері бізнесу і науки; створення регіональних програм зайнятості, сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, розробка способів соціального захисту населення, з урахуванням прогнозів соціально-економічного та

демографічного розвитку регіонів, виробничого потенціалу тощо.

Таким чином, ми окреслили деякі можливі шляхи вирішення проблеми міграції людських ресурсів. Звичайно, передбачити усі можливі варіанти впливу світової кризи на міграції проблематично, проте однозначно можна стверджувати, що держава повинна вжити дієві заходи з метою оптимізації управління міграційними процесами у складній фінансово-економічній ситуації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Урядовий кур'єр. - № 25. - 7.05.2009.
2. Цимбал Т.В. Буттєвісне укорінення людини (монографія). - Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. - 219 с.
3. Цимбал Т.В. Феномен еміграції: досвід філософської рефлексії. - Київ - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. - 396 с.

World Migration 2008: Managing Labour Mobility in the Evolving Global Economy (IOM, Geneva, 2008).

Екзистенційні та комунікативні питання управління: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 23-25 січня 2014 р. - Суми: Сумський державний університет, 2014. - Ч.1. – С. 73-76.